

Inwentaryzacja i digitalizacja zbiorów z pracowni Grześkiewiczów

Od lipca do grudnia 2014 roku, w pracowni warszawskich artystów ceramików, Heleny, Lecha i Piotra Grześkiewiczów, znajdującej się w ich rodzinnym domu w Łomiankach przy ul. Zachodniej, trwał projekt inwentaryzacji zbiorów i archiwum pracowni, finansowany ze środków pozyskanych w ramach stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Projekt obejmował przegląd zachowanych w pracowni dzieł malarskich i ceramicznych oraz projektów i dokumentów archiwalnych, zdjęć, slajdów i negatywów. Prace prowadzone przez Martę Rydzyńską przebiegały we współpracy z Dorotą oraz Malwiną Grześkiewicz. W ich rezultacie powstała komputerowa baza obiektów a wszystkie przedmioty i archiwalia zostały zabezpieczone do dalszego przechowywania. Efektem digitalizacji zbiorów jest bogaty materiał zdjęciowy i merytoryczny udostępniony poprzez stronę internetową pracowni:

www.grzeskiewiczowie.art.pl

Mimo tego, że dzieła tej pracowni, były najczęściej elementami ważnych realizacji, powstawały przy współudziale znakomitych nazwisk polskiej sceny artystycznej oraz przybierały formy monumentalne, pracownia Grześkiewiczów nie została jeszcze opisana w sposób całościowy, a nieliczne publikacje, głównie prasowe, poruszają tylko wybrane zagadnienia z nią związane sprawiając, że Grześkiewiczowie kojarzą się współcześnie głównie z żyrandolami ceramicznymi oraz barwnymi paterami. Dopiero wgląd w ich cały dorobek pozwala zdać sobie sprawę, że była to pracownia realizująca projekty z zakresu renowacji, malarstwa, ceramiki użytkowej i dekoracyjnej, fresku, a nawet projektowania tkanin i architektury. Współpracująca ściśle ze środowiskiem artystycznym swoich czasów przy największych przedsięwzięciach.

Wybrane realizacje pracowni:

- udział w pracach nad budową Siedzimy Rządu Tymczasowego w 1945 r.
- prace konserwatorskie w Pałacu w Natolinie oraz Belwederze
- udział w projektowaniu i wystroju wnętrz Szkoły Rolniczej na Ursynowie, 1952 r.
- Program fresków kościoła Św. Jana we Włocławku, ok. 1952 r.
- udział w renowacji starówek miejskich Warszawy, Lublina i Poznania ok. 1954-55 r.
- elementy wystroju wnętrz na transatlantyku „MS Batory”
- współpraca z Fabryką Fajansu we Włocławku (kursy dla malarek, opracowywanie form oraz wzorów, produkcja własnych wyrobów z porcelitu i fajansu)
- żyrandole ceramiczne (w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, salonach i kawiarniach Warszawy, wnętrzach polskich uzdrowisk i kościołów, dostępne w salonach „Desy” i eksportowane za granicę)
- kurtyna akustyczna Sali Kongresowej w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie
- polichromia dwóch plafonów w salonach w Ambasadzie ZSRR w Warszawie, 1956 r.
- sgraffita i płaskorzeźby ceramiczne do wnętrz sklepów warszawskiego MDMu, ok. 1948 r.

Ilustracja 1: Prace inwentaryzacyjne w pracowni Grześkiewiczów

- elementy wystroju kawiarni „Nowy Świat”
- sufit z ceramicznych kasetonów w kościele Św. Anny w Warszawie lata 50te XX w.
- podświetlana ściana ceramiczna w restauracji Hotelu „Warszawa” w Moskwie, ok. 1960
- podświetlana ściana ceramiczna w barze warszawskiego Grand Hotelu
- program fresków kościoła Niepokalanego Poczęcia NMP na Pl. Narutowicza w Warszawie
- płaskorzeźby ceramiczne w prezbiterium i kaplicach Katedry Polowej w Warszawie
- płaskorzeźby ceramiczne przeznaczone do teatru w Lublinie
- mozzetta do mozaik ceramicznych projektu W. Fangora Dworca Kolejowego Warszawa Śródmieście
- elementy ceramiczne w fasadzie i elementy wystroju wnętrz do Domu Turysty w Płocku projektu M. Leykama
- ceramika do Pomnika Zwycięstwa i Wolności, proj. M. Leykama oraz późniejszy projekt wybranej do realizacji koncepcji pomnika mającego powstać w Ogrodzie Saskim w Warszawie
- płaskorzeźby ceramiczne, freski i witraże w kościołach w Troszynie, Krysiakach, Kleczkowie, Chodczu, Bobrowce, Grajewie, Sieluniu, Gdańsku Oliwie, oraz w wielu kościołach Warszawy.

Te i wiele pozostałych realizacji rodziny Grześkiewiczów wymienia udostępniony Państwu szkic monografii tej pracowni. Przez wzgląd na swoje realizację oraz wkład w rozwój ceramiki polskiej XX wieku, pracownia ta zasługuje na dokładniejsze opracowanie, czego początkiem są prace inwentaryzacyjne przeprowadzone na przestrzeni ostatnich sześciu miesięcy.

Ilustracja 2: Misa z porcelitu, 1960 r.

*Ilustracja 3:
"Ślązaczka" 1958 r.*

Ilustracja 4: Paterka w formie byka, 1960 r.

Inwentaryzacja przebiegała w 3 etapach. Pierwszym z nich było wstępne oszacowanie rodzaju i ilości obiektów pozostałych w pracowni oraz przyjęcie odpowiednio dobranych metod prac inwentaryzacyjnych. Już na tym etapie, okazało się, że powstający na przestrzeni wielu lat, dorobek artystyczny Heleny, Lecha i Piotra Grześkiewiczów jest bardzo zróżnicowany pod względem formy i stylistyki a zbiór archiwaliów w postaci dokumentów, zdjęć i negatywów oraz slajdów bardzo liczny.

W kolejnym etapie przystąpiono do digitalizacji i archiwizacji najważniejszych dokumentów oraz materiałów zdjęciowych, slajdów i negatywów. Oprócz obrazów olejnych i akwarel powstałych na plenerach zagranicznych, ze swoich podróży artyści przywozili bardzo duże zbiory „notatek fotograficznych”, które często stawały się inspiracją lub wzorem do obrazów olejnych oraz wzorów na ceramice jak miało to miejsce z kobietami reperującymi sieci spotkanymi w Japonii, których motyw opracowywany był wielokrotnie w technice pastelu, malarstwie olejnym, obrazach ceramicznych i wzorach dekoracji ceramiki. Artyści dokumentowali też swoje prace malarskie i ceramiczne aranżując prowizoryczne studia fotograficzne. Posługiwali się również fotografią w procesie projektowym, dokumentując stan pierwotny, wykonując fotomontaże, nanosząc rys projektów na powiększenia i uwieczniając proces twórczy i efekt końcowy. Bogatą dokumentację posiadają prace związane z kościołem parafii Św. Jakuba przy Pl. Narutowicza w Warszawie. Odnaleziono również dokumentację z realizacji malarskich plafonów w Ambasadzie ZSRR w Warszawie. Bardzo liczny jest zbiór fotografii pater oraz mis ceramicznych. Duży zbiór stanowią zdjęcia wykonane do publikacji prasowych. Artyści sami dokumentowali też wiele obiektów, dzięki czemu możemy m.in. uzupełnić ich monografię o realizacje nie zachowane, lub znajdujące się w kolekcjach prywatnych. Otwiera to drogę do dalszych prac, mających na celu systematyczne uzupełnianie zarówno bazy dokumentów jak i obiektów o nowe informacje dotyczące spuścizny artystycznej pracowni.

Ilustracja 5: Patery fajansowe, lata 60te XX w.

3 etapem prac było zaaranżowanie studia fotograficznego i sfotografowanie wszystkich obiektów (ceramiki, malarstwa, rysunków i projektów), zachowanych na terenie pracowni. Sfotografowane obiekty były następnie numerowane, opisywane w bazie komputerowej oraz zabezpieczane do dalszego przechowywania. Bardzo duży zbiór stanowiły obrazy olejne Lecha Grześkiewicza oraz jego i Heleny Grześkiewicz akwarele. Powstające głównie podczas podróży jako szybkie notatki, lub podczas plenerów malarskich we Włoszech, Francji czy Bułgarii i Japonii, obrazy pozwalają odróżnić bardzo wyraźne osobowości artystyczne Heleny, Lecha i Piotra, oraz przeanalizować związki malarstwa z ceramiką jakie zachodziły w tej pracowni. Prace ceramiczne natomiast zazwyczaj wykonywane i sygnowane wspólnym autorstwem dają obraz ich połączonych sił twórczych, gdzie tylko miejscami wybija się mocniej wzornictwo Heleny, kolorystyka Lecha czy własne projekty Piotra. W pracowni w Łomiankach powstawała ceramika z czerwonej gliny, natomiast wcześniejsze prace z porcelitu i fajansu powstawały w Fabryce Fajansów we Włocławku. Artyści wykonywali tam formy i odlewy, a biskwitowe patery, również te barwione w masie dekorowali w pracowni w Łomiankach. Pracownia funkcjonowała ponad 70 lat, z czego bez wątpienia najintensywniejszym okresem były lata 50te i 60te, kiedy to powstawały monumentalne płaskorzeźby ceramiczne, patery i misy oraz żyrandole, a ceramika Grześkiewiczów eksponowana i nagradzana była na wielu ważnych wystawach oraz opisywana w licznych publikacjach prasowych i literaturze. W późniejszych latach bardzo ciekawy wkład wniósł w pracownię syn artystów, Piotr, wnosząc do niej swoje zamiłowanie do architektury i nowej stylistyki. Również sam Lech w ostatnim okresie eksperymentował z nowymi formami jak woskowane wazy czarnofigurowe wazy a'la greca malowane angobami i ryte, czy coraz intensywniejsze w kolorze i fantazyjne w formie malarstwo.

Od lewej: Posadzka ceramiczna „Osaczony Byk”, fragment płaskorzeźby ceramicznej oraz sgraffito „Pegazy” na elewacji domu w Łomiankach na ul. Zachodniej.

Techniki i technologie mieszały się w tej pracowni i były wykorzystywane bardzo swobodnie podporządkowując się celowi jakim było osiągnięcie pożądanego efektu – nierzadko śmiało zakrojonego, jak podświetlane ściany i sufity ceramiczne czy monumentalne w rozmiarach płaskorzeźby. Doskonale opanowanie technologii ceramiki pozwoliło Grześkiewiczom nie tylko na produkcję wyrobów zdobionych w sposób oryginalny ale też na zaadoptowanie tej trudnej techniki do form zupełnie nowych jak np. żyrandole i lampy ceramiczne.

Poniżej od lewej: (1) Obraz olejny Lecha Grześkiewicza 1951 r., (2) akwarela Lecha Grześkiewicza 1947 r., (3) obraz ceramiczny „Rybacy” Lech Grześkiewicz 1989 r.

Z inwentaryzacyjnego przeglądu obiektów i archiwaliów wyłania się obraz bardzo wyraźnych osobowości artystycznych. Otwartych na podróże, świat, ludzi i inspiracje. Czerpiących u źródeł z historii tradycyjnych technik artystycznych jak fresk, majolika, mozaika i ceramika. Artystów powracających w trudnych latach powojennych do pełnej słońca i życia kultury śródziemnomorskiej. Artystów przede wszystkim niesłychanie pracowitych i twórczych, którzy wszystkie aspekty życia podporządkowywali ciągłej pracy. Helena i Lech Grześkiewiczowie połączyli swoją twórczością kulturę 20lecia międzywojennego ze współczesnością, a historia ich twórczego życia to przekrój prawie 100 lat historii polskiej kultury.

lewej: (1) Helena, Piotr i Lech Grześkiewicz w pracowni, (2) Lech Grześkiewicz przy projekcie anioła na sklepienie prezbiterium Katedry Polowej w Warszawie, (3) Lech i Helena pozują z wykonaną przez siebie paterą.

Projekt inwentaryzacji ma na celu podsumowanie całego dorobku pracowni ceramiki Grześkiewiczów, oraz opracowanie ich kompleksowej monografii. Zapraszamy osoby oraz instytucje zainteresowane realizacjami powstającymi przy współdziałaniu pracowni Grześkiewiczów do wymiany informacji o ich twórczości oraz do współtworzenia tego opracowania. Dokumentacje realizacji, projekty, makiety i szkice oraz materiał zdjęciowy jest dostępny dla osób zajmujących się problematyką wymienianych w szkicu monografii realizacji. Możliwe jest również wypożyczenie obiektów na wystawy czasowe.

Więcej informacji, materiały oraz kontakt do pracowni:

Marta Rydzyńska
rydzynska@gmail.com

Dorota Grześkiewicz
pracowania@grzeskiewiczowie.art.pl

www.grzeskiewiczowie.art.pl

Zrealizowano w ramach
stypendium Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**